

HALLÓ, SEGÉLYSZOLGÁLAT?

— Halló 31-32-21?
— Igen, itt a segélyszolgálat.
— Kérem, jöjjenek olyan gyorsan, ahogy csak lehet. A cím X falu, jobbra az első ház, az országútánál, mindjárt a kanyar után!

Nem, nem történt szerencsétlenség, sőt, nem súlyosan megbetegedett emberről volt szó, még csak nem is gázrobbanásról és a víz sem öntötte el a pincét.

A telefonáló paraszt egy különös formájú agyagedényt szántott ekéjével a földből. Megtisztította a korszót, majd elment a tanácsházhoz és felhívta a fenti számot: jöjjenek ki, nézzék meg a leletet, talán valami igazán régi és értékes dolgot talált.

Az Archeológiai Segélyszolgálat a maga nemében egyedülálló intézmény az egész világon. Hivatalos neve: a Varsói Állami Archeológiai Múzeum ásatási segélyszolgálata. Hat évvel ezelőtt jött létre.

De vajon tényleg olyan fontos-e, hogy néhány özönvíz előtti csont, vagy agyagkorszó pár cserépdarabjáért szíriénázva a színhelyre rohanjanak? Mit jelent annyi ezer év után egy kis késedelem? Valójában a siker sokszor pillanatokon múlik. Néha ugyanis egyetlen perc elég ahhoz, hogy eldönthessék, felbecsülhetetlen értékű leletet menthet-e meg a tudomány számára, vagy sem. Előfordulhat, hogy ha késlekednek, valaki gondatlanságból tönkreteszti, esetleg elviszi „emlékbe” a talált régiséget.

Az archeológiában döntő szerepet játszik a véletlen, amelynek sok jelentős tudományos siker köszönhető...

Az ötven jávorszarvas-, őstulok- és szarvasfogból készült nyakláncot például egy építésznel felfedezett sírban találták meg. A különös ékszer valamikor egy 30 éves őserdei asszony nyakát

díszítette, akit kedvenc nyakláncával együtt, körülbelül 3700 évvel időszámításunk előtt temettek ide.

A lócsontból faragott korcsolyákat a 9. század kezdetén készítették s a 10 éves Krzysio fedezte fel őket a Narwia folyó mentén, amikor apjával együtt gombát gyűjtött.

Gondosan, rongyokba csavarva és agyagréteggel beborítva 2,71 kilogrammos mammutfogot hoztak be az intézetbe. Az értékes leletet a Bialistoki Vajdaságban találták.

Legutóbb például a következő levél érkezett: „Egy kőoszlop megtalálását jelentem, amely hasonlít az athéni Akropolisz oszlopaihoz”. A levélhez mellékeltek a lelet rajzát és egy térképet, amelyen látható volt a lelőhely, valamint az, hogyan lehet a legjobban megközelíteni.

Az első szemrevétele után — amennyiben kiderül, hogy a leletet nem lehet elvinni, vagy esetleg remény van a területen még más leletekre is — követi a szolgálatot egy minibusz a megfelelő eszközökkel és a fotóból és rajzából álló ásatási csoporttal.

A segélyszolgálathoz évente több mint száz jelentés érkezik. Speciális kartoték tartalmazza az összes információkat, neveket és címeket. És kik azok, akik az archeológusok segítségére sietnek?

Az első helyen a tanárok és iskolások állnak, azután az állami gazdaságok dolgozói és a parasztok, mérnökök, technikusok, katonák, de van közöttük kilencéves kislány, vagy hetvenéves nyugdíjas is. Foglalkozásuk és koruk nem fontos. Sokkal fontosabb az önzetlen szenvedély, az előzmények iránti érdeklődés és a múlt titkainak a kutatása.

A képzőművészetnek, a művészi gyakorlatnak két szélsőséges alapállása van. Az egyik az intellektuális élmények fontosságát hangsúlyozza, kiállítások eredményeiből, folyóiratok cikkeiből, viták, beszélgetések, szellemi csatározásaiból okulva alakítja világát. A másik véglet a spontán anyagalkotási ösztönöknek enged nagyobb teret, az anyagba torkollik, annak törvényeit tiszteli, ahhoz alkalmazkodik, abból építi művészetét. Én az utóbbival köteleztem el magam. Ez a hitvallás, ars poetica állandó valóságközelséget, és folyamatos munkatevékenységet tételez fel és kíván meg. Így tudok eljutni művészetem céljához és egyben eredményéhez, az anyagban rejlő stabil emberlényeghez.

Műterme egyszerre műhely és templom. Szent műhely és profán templom. Körben szobrok, gipszből, kőből, fából, fémből. Rég elkészültek és most születők. Munkapadok száz és száz számszámmal. És a kalapács, a hatkilós. Melegítőben, svájci-sapkában fogad. Hetvenévesen is keményen dolgozik. Tudatosan fejlesztett izmai régi rugalmasságúak, művészete kiapadhatatlan. Fejét is, mintha kemény fémből kalapálták volna. Az évek, a munka, az élet kalapácsütései.

A portrészobrásznak rutinra van szüksége. Ennek megszerzése hosszú, tudatos munka eredménye. Először modelltől mintáztam, aztán csak néha pillantottam rá, később az utcán megfigyelt arcokat formáltam szoborrá. Ma már évtizedekkel ezelőtti arcokra is úgy emlékszem, hogy szobor születik belőle. A fényképet is úgy megtanultam, mint a jó diák a verset.

Az emberi fej a legizgalmasabb természeti forma. Egyszerre anyagi és szellemi, egyszerre anatómiai és művészi közege, egyszerre tömör, emberi lényeg. A szobrászok legemberibb feladata a portré. Emberi fejet

TÁPAI ANTAL MŰHELYÉBEN

sokféle módon lehet mintázni. Meghatározza a modell és meghatározza a művész egyénisége is. Van olyan szobrász, aki a modell köré gyűlt jelképes mondanivalót formálja téri rendszerre és van olyan szobrász is, aki a valóság pontos visszaadását, a leghűbb tükrözést tartja fontosnak, azt, hogy a közönség ráismerjen, ismerősként üdvözölje a szoborra formált alakot. Van olyan portrészobrász, aki modelltől dolgozik, és olyan is van, aki emlékezetből.

Aki vörösrézről pléhidomot csinál, az bádógos. A vörösréz a legelasztikusabb szoboranyag. Nagy a kohéziója és rezesszéki nyújtás, elvékonyítás nélkül is eltolható az anyagban. Szobrászi alakításának korlátai szinte nincsenek.

Egymás mellett sorakoznak rézből kalapált portréi. Családtagok, jó barátok, művészek. Édesapja és lánya, Juhász Gyula bús feje, Kodály lírai portréja, a nagy elődök, Dante és Michelangelo feje, József Attila portrévariációi, Lenin szigorú tekintete. Rézből kalapálva, az anyagot megszelídítve, az anyagnak parancsolva. A modell és az anyag ismerete, szeretete, e kettő egybeszirkáztatása teremtette meg ezeket a portrékat. A művesség, a felület szépsége, mozgalmassága, villódzása, a megdolgozott rézlemez szellemiséggé növekedése jellemzi. A külső és belső rend egységét teremtette meg, az anyag és az anyagalkító harmóniáját, együttlélegzésének eredményeit. Tápai Antalt erős szálak, elítélhetetlen és megtagadhatatlan gyökerek kötik a valósághoz, az anyaghoz és az emberhez. Tápai Antal folyton érintkezésben, korrespondenciában van az anyaggal. Ebből a permanens érintkezésből bensőséges kapcsolat születik. Így tud mindig emberi tényeket közölni, így tudja művében a természeti és emberi egységet, a rendet megteremteni, mely a társadalmi és személyi egyezés kicsücsosodása. Az anyag törvényeit keresi. Ezeket kívánja megismerni, ezeknek a folyamatába kíván alkotó módon beleszólni, ezt a belső rendet akarja magasabb szín-

tű, új renddé kovácsolni, műalkotássá alakítani. Humanitását, szeretetét, és gyöngédségét is az anyagon keresztül, az anyagban valósítja meg. Lírai portrét kalapál lánya és Kodály arcából, expresszív Dante fejéből anélkül, hogy valamely izmushoz, irányzathoz kapcsolódna, vagy akarna kapcsolódni.

Egyre jobban és mélyebben érdekel maga a munka. Magáról a munka lényegéről, az emberi munkáról van mondanivalóm. A munka útján, annak segítségével jutottam el a művészethez. Együttjártam ki az élet és a munka iskoláit. Belém oltódott, meghatározóan az anyag iránti tisztelet, megbecsülés. Végig dolgoztam a munka összes szféráit, voltam csillás, üzemi munkás, géplakatos, kazánkovács, faszobrász, kirakatgrafikus, vándoroktató, szobrász.

Tápai Antal alkotóművész. Szobrász. A munka megszállottja. Szobrászata anyaghoz kötött, a forma feltételezi az anyagot, a formalkítás elválaszthatatlan a technikától. Szobrászata az alkotómunkához kötött. Portréim végigkísérhetők a munkafolyamat lépései, megtalálhatók a felületi struktúra jegyei. Szobrászi létének emocionális töltését híven tükrözik a felületen fellelhető kovácsolási struktúrák. Átéltévé, leolvashatóvá és érthetővé akarja tenni a munkát, az érzelmi, etikai, ideológiai tartalmat. Egy jó, pontos, produktív kalapácsütés emberséget visz az anyagba. Minden egyes kalapácsütés változtatja a lemezt, új és új szituációk keletkeznek és ezekre ismét új és új kalapácsütésekkel kell értelemesen, alkotóan reagálni. Tápai Antal portrékovács. Egy lemezből térformát, emberi fejet kalapál. A legtisztetéremelőbb művészek egyike.

— Van munkám és van mondanivalóm. Ez megnyugtató dolog egy alkotóművész számára. Hetvenéves vagyok. Egyre gazdagosabban, célszerűbben kell forgatnom a hatkilós kalapácsot.

TANDI LAJOS

Kiss
Dénes

A nyár rózsáival messze szalad a szél
utakon gurul tekinteted
vonásod pördül át levelekével
mosolyod fönnakad az út peremén
Házak egykedvű szürkesége
belehasad az őszi szélbe
Nem táncoltatnak napot
az elszabadult ablakok

Este nem kelnek ki elvetett csillagaink
felhők giz-gaza fedi az égi mezőt
hajad függőnye lóg az utca fölé
lábad kopogását viszik magukkal
gépkocsik villamosok
nesztelen borzong kövek bőre
Bennem futás irama ébred
arcomból árad a szél süvítése
nevetésed vérezve utánozzák
elejtett üvegfigurák

ŐSZ

Fazekas
Lajos

ÚTI MOZAIK

Utaztam városokba, országokon át,
álltam pályaudvarok hűs csarnokában;
amíg más vidéken öltötte rokonát,
a régen-távozót szerelemmel vártam.

Jártam a tiszta Alpokban, ahol
a felhők a hegyeket ölelik,
s ahol a kis faluk odahúzódnak
a hegyekhez, föl a fenyvesekig.

Merengtem reklámok fényzuhatagában,
míg dörgött mögöttem Milánó vas-szíve;
Nápolyban szép Dél szegényeivel háltam,
s néztem a szédítő terek fényeibe.

Délen azúr tengerben fürödtem,
számhoz csapta sós karáját a ha.
S távol, mint egy szörny, csatahajó tűnt
föl, messze-szigetnél hatalmasabb.

Lenin

Michelangelo

Apám